

فرهنگ اقتصادی

همان رفتارها و اعمال عینی و واقعی افراد در امر تأمین و رفاه مادی خود است. در این سطح آنچه عملاً در جهت رفع نیازهای زیستی و مادی انجام می‌شود مورد بررسی و توجه واقع می‌شود. هر عمل و کنشی در این سطح موجب تغییر در وضعیت افراد و نیز جامعه به طور کلی می‌شود. اگر این کنش‌ها مبتنی بر نوعی عقلانیت فنی (کسب سود) و سیاسی (منافع گرا) باشد، بی‌نظمی و اختلال‌ها و مهمتر از همه نابرابری‌ها در وضعیت اقتصادی بوجود خواهد آمد.

در یک فرهنگ اقتصادی مطلوب، غالباً بین این سه سطح نوعی ارتباط و همخوانی وجود دارد؛ یعنی یک کنش و عمل اقتصادی مطلوب برخاسته از بینش افراد و آمادگی آنها برای تحقق بخشی به این بینش است. با توجه به پیامد این توجه صرف به توسعه اقتصادی مدار و انتقادهایی که بر این نوع توسعه وارد شده است، در سطوح مختلف فرهنگ اقتصادی آنچه اساسی محسوب می‌شود، منطق سرمایه سالاری و سودآوری نیست بلکه آنچه اساسی در نظر گرفته می‌شود توجه به ابعاد انسانی و ارزش‌ها و اخلاقیات حاکم بر فعالیت‌ها و ارتباط با طبیعت است به گونه‌ای نوعی توسعه پایدار را به ارمغان آورد.

با توجه به مباحث فوق و بررسی سطوح سه گانه فرهنگ اقتصادی، اهم برنامه‌های مورد توجه و اولویت‌های موجود در مهندسی فرهنگی نظام اقتصادی را می‌توان در موارد ذیل برشمرد:

۱- ارزیابی و ارتقاء سطح فرهنگ مصرف در جامعه با تأکید بر:

- برخورداری از الگوی مصرف سالم و بهینه
- دوری از اسراف و تبذیر
- دوری از تجمل گرایی و چشم و هم چشمی
- اعتقاد به فرهنگ قناعت، صرفه جویی و پس انداز
- توجه به فرهنگ صرفه جویی در مصرف کالاها و امکانات عمومی و دولتی
- اولویت بخشی به مصرف کالاهای ضروری و دوری از مصرف کاذب و تظاهری
- فرهنگ مصرف بهینه انرژی (نفت، گاز و ...)

فرهنگ اقتصادی عبارت از ارزش‌ها، نگرش‌ها، عقلانیت‌ها و رفتارهای متعدد انسانها در برآوردن نیازهای اساسی و حیاتی‌شان است. این فرهنگ معطوف به تأمین رفاه جامعه و منش‌های انطباق‌پذیری و ارتباط با محیط فیزیکی پیرامون است. از این حیث اقتصاد و رفاه که غالباً با نیازهای زیستی و حوائج فردی شناخته می‌شود، تحت تأثیر ترکیب خاصی از عقلانیت‌های استراتژیک یا فنی (سودآوری و تولید) سیاسی (منافع طلبی و حفظ منزلت موجود) و اخلاقی (ارزش گرایی و مطلوب خواهی) تأمین می‌شود. از این منظر، هدف اقتصاد دیگر تنها کسب سود و افزایش منفعت فردی و گروهی کنشگران درگیر در صحنه اقتصادی نیست؛ بلکه اهداف والاتر دیگری نظیر اخلاقی و انسانی کردن روابط اقتصادی و حاکمیت فرهنگ و اخلاق در استخدام محیط برای رفع نیازهای فردی را نیز دربرمی‌گیرد. بر اساس سطوح فرهنگ توسعه، فرهنگ اقتصادی نیز در سه سطح بینش، منش و کنش قابل طرح و بررسی است:

۱- بینش اقتصادی: بینش اقتصادی به معنای شناخت، آگاهی و باورهای حاکم بر تلقیات انسان از اقتصاد و نقش آن در زندگی موجود بشری است. اینکه افراد تا چه حد معتقد و آگاهند که فعالیت‌های اقتصادی آنها می‌باید مبتنی بر ارزش‌های انسانی باشد و امور اقتصادی را تنها محدود به جستجوی نفع شخصی بدون توجه به محیط و دیگران قلمداد نکنند، جملگی بینش حاکم بر روابط اقتصادی را نشان می‌دهد. این سطح، صرفاً جهان بینی شناخت و آگاهی نسبت به موارد فوق را جدای از گرایش و عمل اقتصادی دربرمی‌گیرد.

۲- منش اقتصادی: منظور از منش مادی و اقتصادی، تعهد به رفتار اقتصادی انسانی در جامعه است. به عبارت دیگر آمادگی و روحیه لازم جهت انجام فعالیت‌های اقتصادی است. افرادی که دارای منش اقتصادی توسعه گرا و انسانی می‌باشند، آمادگی دارند که در جهت تغییر وضعیت مادی خود و هدایت آن به سمت وضعیت مطلوب‌تر و انسانی‌تر گام بردارند.

۳- کنش اقتصادی: بکارگیری عملی عقلانیت‌ها در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی است. منظور از کنش و عمل اقتصادی

۲- ارزیابی و ارتقاء سطح فرهنگ کار در جامعه:

- آشنایی با قوانین و مقررات مربوط به کار
- فرهنگ سخت کوشی و فعالیت
- برخورداری از اخلاق کار گروهی
- وجدان کار
- تأکید بر خلاقیت در کار
- انضباط و مسئولیت پذیری در استفاده از ابزار و وسایل محیط کار
- فرهنگ تلقی از کار به مثابه وظیفه اجتماعی و انسانی (کار برای رضای خدا و خدمت به همنوع)
- فرهنگ ارتباط سالم با همکاران در محیط کار
- تلقی از کار به مثابه عامل رفاه اجتماعی و رشد شخصیت اجتماعی
- رقابت سالم در محیط کار
- اهتمام به بهداشت کار
- فرهنگ نظم و وقت شناسی در ورود و خروج از محل کار
- عملکرد براساس موازین قانونی و اخلاقی
- ...

۳- ارزیابی و ارتقاء سطح فرهنگ انطباق پذیری با محیط و طبیعت در جامعه با تأکید بر:

- فرهنگ حفظ محیط زیست (باور زیست محیطی)
- فرهنگ استفاده بهینه از منابع طبیعی عام المنفعه مانند جنگلها، مراتع و ...
- مشارکت و همکاری با نهادهای حافظ محیط زیست
- فرهنگ جلوگیری از آلودگی های متعدد در محیط زندگی (آلودگی تصویری، آلودگی صوتی، آلودگی هوا و ...)
- توجه به محیط به عنوان منبع رفع نیازهای بشری
- فرهنگ استفاده بهینه از کالاها و انرژی غیرقابل تجدید در زندگی (با توجه به آینده و نسلهای بعدی)
- فرهنگ احترام به طبیعت و ارتباط با آن (بهره برداری)
- فرهنگ حفظ و اهتمام به آثار تاریخی به جای مانده از دوران گذشته

۴- ارزیابی و ارتقاء سطح فرهنگ مشارکت اقتصادی عمومی در جامعه:

- مشارکت با دولت (خرید اوراق قرضه و ...)
- فرهنگ پس انداز
- توجه به امور تعاونی و همیاری در فعالیتهای اقتصادی
- توجه به سطح کارآفرینی اقتصادی (کارگردانی اقتصادی)
- در میان مردم و اعتقاد به آن
- استفاده بهینه از کالاهای عمومی و خدمات ضروری و عام المنفعه مانند آب، برق، تلفن، گاز، نفت و ... (انضباط اقتصادی)
- مشارکت در امور اقتصادی بیشتر تولیدی و کمتر خدماتی
- فرهنگ و اهتمام به پرداخت مالیات ها و عوارض قانونی

(فرهنگ مالیاتی)

- فرهنگ سرمایه گذاری در امور عام المنفعه و جمعی
- احترام و توجه به همیارهای سنتی و بومی در فرهنگ ایرانی
- ۵- ارزیابی و ارتقاء سطح فرهنگ تولید و بهره‌وری در جامعه با تأکید بر:
- فرهنگ احیاء منابع متروک و بلااستفاده اعم از زمین، معدن و ...
- اعتقاد به تولید ثروت جهت رشد اقتصادی جامعه
- تعدیل سود شخصی در کنار نفع جمعی
- دوری از رباخواری و اعتقاد به تعدیل بهره
- اعتقاد به مالکیت
- اعتقاد به تعدیل ثروت
- علاقمندی به ابداع روشهای جدید تولید
- فرهنگ تولید محصولات ضروری (ارجحیت تولید)
- فرهنگ افزایش کیفیت در کالاهای تولیدی و دوری از تقلب در تولید

- فرهنگ بسته بندی محصولات متناسب با ارزشها، اخلاق جامعه و استانداردهای جهانی

۶- ارزیابی و ارتقاء سطح فرهنگ اشتغال و فعالیت اقتصادی در میان مردم با تأکید بر:

- باور به معاش سالم و آبرومند
- دوری از مشاغل کاذب
- اهتمام به کارآفرینی حرفه‌ای
- دوری از احتکار شغل (چندشغله بودن)
- سطح رضایت از شغل
- اعتقاد به تخصص گرایی در مشاغل و جایگاهها
- اعتقاد به آزادی در انتخاب شغل
- تشویق به کار و تلاش اقتصادی
- سطح علاقمندی و توجه به مشاغل موجه و تولیدی خصوصی و فارغ از دولت
- اشتغال زایی

۷- ارزیابی و ارتقاء سطح فرهنگ توزیع کالاها و خدمات در جامعه:

- مبارزه با احتکار (کالا، مسکن و ...)
- مبارزه با رانت خواری
- مبارزه با اخلاق واسطه‌گری
- مبارزه با گرانفروشی (اعتراض، شکایت و ...)
- انصاف در فروش محصولات
- مشارکت در نظارت بر قیمت ها
- اخلاق تبلیغات سالم و غیرکاذب در حوزه نامگذاری کالاها و توزیع
- اخلاق مبادله و انصاف در معاملات.

مدیر مسئول